

P-pladser og afmærkede ruter

Alle afmærkede røde og blå ruter udgår fra de 8 P-pladser, der er vist på kortet.

Området byder på storslåede udsigter over ådale, enge og bakker. Terrænet er meget kuperet, og derfor er nogle af de afmærkede ruter ikke egnet for dårligt gående og personer med barnevogne.

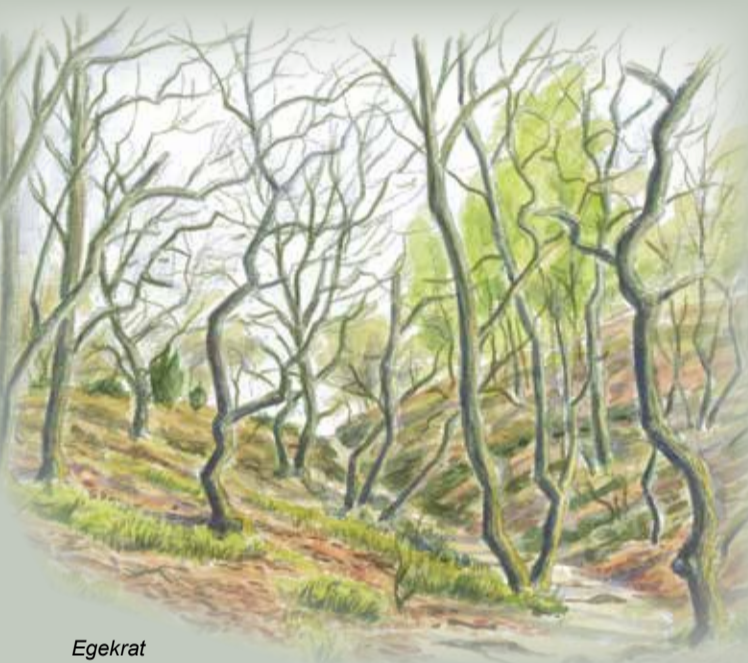
Banestien er på kortet afmærket som brun rute. Stien er en cykel- gang og ridesti der snor sig gennem Gjern Ådal og følger den nedlagte jernbane Silkeborg-Langå.

Trækstien er på kortet afmærket som grøn rute. Den gamle Træksti eller pramdragersti – som den også kaldes, blev i starten af 1800-tallet en vigtig transportvej.

Prammene fragtede træ fra skovene, tørv fra moserne og teglsten fra de mange teglværker og senere papir fra Papirfabrikken i Silkeborg.

Prammene blev staget eller trukket af karle og heste, på land. På denne måde opstod Trækstien, der stadig kan følges til fods fra Silkeborg til Randers.

Forbindelsesstier er på kortet afmærket som sort stiptet rute. Stierne forbinder de mange områder og giver mulighed for at gå og cykle fra det ene område til det andet.

Egekrat

P₁ P₂ Store Trolldhøj

Området ved Store Trolldhøj ligger højt og herfra er der en malerisk udsigt over Gjern Ådal, hvor åen slynger sig i den velafgrænsede ådal. Gjern Å udmunder i Sminge Sø og dermed i Gudenåen.

Hele området ved Store Trolldhøj blev overtaget af staten i 1976. Formålet er at bevare de nuværende bevoksnings- og naturforhold og sikre offentlig adgang.

Skoven

Løvskov i området ved Store Trolldhøj er et meget flot og biologisk værdifuldt egekrat. Skoven er sandsynligvis efterkommere af de oprindelige træer på stedet og kan dermed karakteriseres som naturskov. Skoven består hovedsagligt af eg med indblanding af bævreasp, røn og birk.

Dele af skoven er udlagt til urørt skov, vil Naturstyrelsen sørge for at bevare krogede træformer, så egekrattet får karakter af kratagtig »troideskov«.

Heden

I området omkring Store Trolldhøj findes der ca. 10 ha. hede med en meget høj naturværdi. Den lysåbne hede er under massiv tilgroning med eg, birk og bævreasp, og det kræver en konstant naturpleje at undgå at lyngbakkerne bliver til et egekrat.

Naturstyrelsen er forpligtiget til at bevare den værdifulde, lysåbne hede. Ved Store Trolldhøj kan det ske ved græsning og med nedskæring af opvækst. Bundvegetationen i lyngbakkerne er domineret af hedelyng, tyttebær og bølget bunke, men man kan også finde mere vestlige arter som fx hønsebær og hedemelbærris. Derudover findes sjældne planter som plettet gøgeurt, lav skorzonér, engelsk visse og lyng-øjentrøst.

Omkring Store Trolldhøj findes der en spændende fauna med bl.a. stålorm, snog, lille vandsalamander og mange insekter hvoraf flere er sjældne.

P₃ Gjern Bakker

Gjern Bakker Plantage er på ca. 45 ha. Plantagen er beliggende på kanten af Gudenådalen, og det betyder at jordbunden hovedsagelig består af sand.

Området var tidligere overvejende lyngklædt med spredte egetræer. Egetræerne ses i dag som egekrat. I begyndelsen af 1900-tallet blev området tilplantet med nåltræer, især sitka og rødgran. Der kan stadig ses enkelte eksemplarer af disse rundt omkring i plantagen.

Plantagen blev anlagt i en periode, hvor der var meget fokus på træproduktion og for at sikre forsyningen af træ i Danmark.

Nåltræerne har ikke gode vækstbetingelser i et område som Gjern Bakker, derfor erstattes nåltræerne med løvtræer, især eg, som er den træart, der naturligt hører hjemme i området.

Plantagen bliver omlagt fra træproduktion til naturformål og det betyder, at der bliver etableret større, lysåbne arealer hvor lyngen igen bliver dominerende. Fra plantagens østlige ende er der en god udsigt over Gudenådalen mod Sminge og Svostrup.

P₄ Amerika Plantage

Navnet Amerika er der flere forklaringer på. En forklaring er at beboerne i området udvandrede til Amerika i slutningen af 1800-tallet. En anden forklaring er, at det var meget vanskeligt at få et udkomme på de magre jorder. Beboernes kamp for overlevelse blev således sammenlignet med den kamp, som nybyggerne i Amerika var ude for.

Skoven er plantet i årene omkring første verdenskrig. På Solhøj står der en sten til minde om planningen. På stenen står årstallet 1918, som markerer afslutningen på den første plantning. Plantningen fortsatte indtil 1959 hvor ca. 60 ha var tilplantet. Skoven er fredskov hvilket vil sige, at arealet skal vedblive med at være skov.

Dannelsen af Gjærn Bakker skete i løbet af Weichsel Istiden. I takt med, at afsmeltningen af ismasserne tog fart, blev der dannet smeltevandsfloder, som eroderede kraftigt i landskabet og dannede de stejle skrænter, som karakteriserer Gjærn Bakker i dag.

Gudenåen og Gjærn Å er de nutidige repræsentanter for istidens enorme smeltevandsfloder. Begge ådale er brede og viser, at vandløbene tidligere har været meget store, og vanderosionen er foregået over tusinder af år.

Skoven og heden

Efter sidste istid indfandt skoven sig, men størstedelen af den forsvandt dog for flere århundreder siden i takt med, at efterspørgslen på træ til brænde og byggeri steg, og der var mangel på egnede arealer til landbrugsproduktion.

Da jordbunden i Gjærn Bakker viste sig at være meget næringsfattig, opgav man landbrugsproduktionen. I stedet indfandt heden sig, som sammen med resterne af den oprindelige skov i en lang periode blev græsset, men udkommet heraf var beskedent. I 1893 skrev lodsejerne i området til Hedeselskabet og foreslog, at man skulle tilplante bakkerne der »henligger i forsømt Tilstand, og blandt andet på Grund af sin almindelige Naturskønhed fortjener en bedre Skæbne«. Dengang var heden ikke så værdsat, som den er i dag, og store områder blev over en periode tilplantet med gran og fyr.

Heldigvis kan man stadig finde flere områder af oprindelige egekrat på de stejle områder i bakkerne og flotte velbevarede hedeområder, som ikke er blevet tilplantet.

Gudenåen og mennesket

Igennem tiderne har Gudenådalen været som en pulsåre for egnen. Allerede i ældre stenalder fandt bosætning sted i området, hvor der er gjort en række fund af denne periodes redskaber.

I middelalderen har Gudenåen spillet en stor rolle som klostercentrum. Der har langs hele Gudenåsystemet været placeret hele 14 klosterstiftelser. I 1165 oprettede cisterciensermunke, i området omkring Sminge Sø, et kloster, der senere blev flyttet til Øm ved Mossø.

I 1800-tallet dannede en blomstrende pramfart på Gudenåen grundlaget for industrialiseringen af byerne langs den. Pramfarten sørgede for at transportere varer frem og tilbage mellem Silkeborg og Randers.

Velkommen til Gjærn Bakker og Gudenådalen

Området er et stort sammenhængende naturområde, der er offentligt og privatejet. Derfor bedes du respektere følgende ordensregler:

Offentligt ejede skove:

Gjærn Bakker, Amerika, Skannerup, Sminge og Store Troldhøj. Her kan du frit færdes til fods på og udenfor stierne. Cykling er tilladt på veje og stier. Ridestier er markeret flere steder i Amerika Plantage

Privatejede skove og områder:

I de privatejede områder må du gerne gå og cykle ad stier og veje, fra klokken 06. til solnedgang. Du skal holde en afstand på 150 m til beboelse- og driftsbygninger.

Adgang skal i øvrigt ske i overensstemmelse med de gældende regler i Naturbeskyttelsesloven.

Smid aldrig affald i naturen

Brug ikke åben ild i naturen

Hold altid din hund i snor

Al færdsel sker på eget ansvar

Folderen er udarbejdet af Silkeborg Kommune i samarbejde med Naturstyrelsen i 2012.

GJÆRN BAKKER & GUDENÅDALEN

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Silkeborg Kommune

P₅ Overholt Plantage

Fra Amerika kan man gå mod syd ad Grebdalsvej og komme til Overholt Plantage. Plantagen er privatejet, den blev anlagt i 1908 på initiativ af omegnens bønder. Der blev stiftet interessentskabet Overholt Plantage med 14 anpartshavere, og det er efterkommerne af disse anpartshavere, som ejer skoven i dag. Bønderne tog deres dårligste landbrugsjord ud af drift og plantede skov på arealet. Skoven er i dag ejet af efterkommere af de oprindelige ejere. I plantagen ligger Randers Høj på ca. 100 m. Fra højen er der en fantastisk udsigt over hele Gjærn Ådal.

Plantagen er anlagt på de magre jorder som tilhørte gårdene, og som var uegnet til dyrkning. Plantagen er anlagt med fyrre- og grantræer, men i de senere år er der blevet plantet mere løvtræ ind i området, især eg.

Egen er den træart, der naturligt hører hjemme i området og den giver en lysåben skov, som giver mulighed for at buske og urter kan gro i skovbunden. Jordbunden er meget mager og egens vækst vil derfor ofte være kroget.

Plantagen er privat ejet, derfor er der kun adgang på faste stier og veje. Ved P₅ er der opsat bord og bænke.

P₆ Sminge Plantage

Sminge Plantage er anlagt i 1950'erne. Skoven består overvejende af nåletræ. Når nåletræerne fældes bliver de erstattet af en blandet skov hvor eg vil være hovedtræart. Nåletræerne vil ikke forsvinde helt, idet der vil blive plantet skovfyr.

Navnet Sminge betyder små enge, dem har man fin udsigt til fra Hampknold. Knolden er Sminge Plantages udsigtspunkt på 62 m. På Hampknold findes shelter og bålplads.

P₇ Sminge Sø

Pladsen her er en dagrastplads for kanofarere og andre. Overnatning er ikke tilladt. Der henvises til statens kano-lejrplads på den modsatte side af åen, ca. 100 m mod nord.

Går du ca. 300 m mod syd ad Trækstien, kommer du til et fugletårn, hvorfra der er en fin udsigt over Sminge Sø, som rummer et meget rigt fugleliv. På en planche i tårnet kan du læse om, hvilke fugle, der er mulighed for at se og høre. Fra fugletårnet er der en fin udsigt mod øst til Gjærn Bakker og Store Troldhøj på den anden side af Gudenåen.

Fugletårn ved Sminge Sø

P₈ Gudenådalen

Gudenåen er Danmarks eneste flod. Den er 160 km lang fra udspringet ved Tinnet Krat nordvest for Tørring til udløbet i Randers Fjord.

Her mellem Silkeborg og Sminge Sø løber der mellem 10 og 50 m³ vand forbi hvert sekund, mest om vinteren.

Vandstanden i åen kan også svinge meget, dels på grund af høj vandføring, dels på grund af grødevækst om sommeren. Åen oversvømmer derfor ofte engene langs åen.

Pramfarten

Pramfarten på Gudenåen kom for alvor i gang ca. 1810 efter at svenske krigsfanger (fra Napoleonskrigene) havde fjernet sten, træpæle og sandbanker, så Gudenåen blev sejlbare med pramme op til Silkeborg. Man fragtede især brænde, tørv, mursten og papir ad åen til Randers. Den modsatte vej fragtede man tømmer og købmandsvarer.

Pramfarten havde sin storhedstid i midten af 1800-tallet og svandt ind, da jernbanerne nåede frem til Silkeborg omkring 1870.

Trækstien

I 1920 ophørte pramfarten på Gudenåen helt, og Trækstien eller Pramdragerstien mistede sin betydning. Den del, der ligger nærmest byen, blev dog allerede dengang brugt som natursti.

I 1926 overgik Trækstien til Ministeriet For Offentlige Arbejder, og adgang for offentligheden blev sikret i 1936. I dag er det stadig staten, som ejer og passer stien i Silkeborg Kommune.

Alt efter vandstanden i Gudenåen kan stien være oversvømmet i perioder af året.